

Nr 196.

Av herr **Hansson** i Vännäsby, *om ändrade bestämmelser i fråga om statsbidrag till byggande av enskilda utfartsvägar m. m.*

Enligt § 3 kungl. kungörelsen den 29 maj 1931 angående statsbidrag till byggande av enskilda utfartsvägar utgår statsbidrag till dylika vägföretag endast om till det i varje fall avsedda vägföretaget bidrag, motsvarande minst 15 % av statsbidragets belopp, lämnas av medel, som anvisas av landsting, kommun eller annan icke sakägare.

Bidrag må ej utgå till arbete, som påbörjats innan statsbidrag därtill beviljats, där ej särskilt tillstånd till brådskande arbetes utförande enligt av vederbörande länsstyrelse godkänd plan meddelats av länsstyrelsen.

Statsbidrag bör i allmänhet icke utgå med mer än en fjärdedel till en tredjedel av den beräknade kostnaden för anläggningen och må ej för något fall bestämmas till högre belopp än som motsvarar hälften av samma kostnad.

I statsverkspropositionen till 1931 års riksdag (VI : 13) anförde chefen för kommunikationsdepartementet bl. a. följande i samband med äskande av anslag för ändamålet: »I detta sammanhang torde jag få beröra frågan om viss jämkning i nu gällande grunder för statsbidrag. Jag åsyftar villkoret om bidrag av landstingsmedel, vilket för närvarande, såsom i det föregående omnämnts, är så avfattat, att statsbidrag icke må utgå med mindre vederbörande landsting för det ändamål, som med anslaget avses, beviljat medel uppgående till minst 15 % av det belopp, som utav anslaget blivit för vederbörande län anvisat. Denna formulering förutsätter en fördelning av anslaget med visst belopp på varje säskilt län. Beträffande de sydligare länen, vilka från och med innevarande budgetår kunna komma i åtnjutande av bidrag från anslaget, lär emellertid en dylik fördelning icke vara lämplig, bl. a. med hänsyn till att de förhållanden, som förutsättas för statsbidragets utgående, åtminstone icke alltid torde föreligga inom samtliga dessa län samt att en förhandsuppskattning av medelsbehovet för vart och ett av länen i fråga i varje fall är förenad med stora svårigheter. Ändamålsenligare synes vara, att Kungl. Maj:t för samtliga ifrågavarande län till sin disposition reserverar visst belopp, att successivt anvisas i samband med prövning av inkommande ansökningar, avseende företag inom dessa län. Ett dylikt förfaringssätt förutsätter emellertid att berörda villkor så jämkas, att det kommer att innefatta krav på att det till det i varje särskilt fall avsedda vägföretaget bidrag med av vederbörande landsting anvisade medel utgår med minst 15 % av statsbidragets belopp. Då ett så avfattat villkor dessutom ur principiell synpunkt synes vara riktigare än det nu gällande, lär en ändring av bestämmelserna på denna punkt böra göras tillämplig även på övriga län. Därest riksdagen i förevarande hänseende icke ut-

talare erinran, har jag för avsikt att tillstyrka Kungl. Maj:ts vidtagande av sådan ändring i nuvarande författning, som här antytts. I samband därmed torde jämväl — utan rubbning av huvudgrunderna — böra vidtagas vissa andra jämkningar, väsentligen åsyftande att bringa författningen, vilken avfattats före tillkomsten av nu gällande lagstiftning om enskilda vägar, i närmare överensstämmelse med nämnda lagstiftning.»

Statsutskottet, som anslöt sig till departementschefens uttalande, anförde därjämte: Utfartsvägarna äro av enskild vägs natur, och ett understödjande av desamma från statens sida har motiverats med de säregna och svåra samfärdselförhållanden, som råda inom vissa delar av landet. Avsikten med förevarande anslag är — såsom jämväl riksdagen tidigare framhållit — att uppmuntra eller över huvud göra det möjligt för befolkningen i avlägset liggande byar eller gårdar att själv bryta väg fram till de allmänna trafiklederna.

Vid 1935 års riksdag berördes från olika synpunkter frågan om ändrade grunder för erhållande av statsbidrag till vägar av här ifrågavarande slag. I likalydande motioner (bland annat I : 133 och II : 290) gjordes sålunda framställning om lindrigare villkor för den enskilde vägbrytaren.

Ur motion I : 133 må här anföras följande: Oaktat statsbidrag sålunda lämnas till förhållandevis liten del av beräknad kostnad för den enskilda vägens anläggning ha anspråken på anslaget under de gångna åren varit mycket stort. Detta beror givetvis på det befintliga skriande vägbehovet och utsiktslösheten att inom rimlig tid erhålla allmän väg. För att kunna bryta den besvärande känslan av isolering och för att kunna förmå sönerna att stanna vid och slutligen övertaga fädernegården ha inga offer ansetts för stora för den nödvändiga vägens anläggning. Med beundransvärd seghet, uthållighet och offervilja har så utfartsvägen kommit till stånd. Samtidigt ha intressenterna för vägföretaget haft att härutöver på vanligt sätt och i vanlig ordning utgöra vägskatt för den allmänna väghållningens utförande till såväl nybyggnad av vägar som till deras underhåll.

För att i någon mån kunna skapa större jämlikhet och rättvisa mellan den del av befolkningen, som utan egna särskilda offer blir delaktig av den allmänna vägens fördelar, och den del, som har att genom egna insatser av kapital och arbete skaffa sig framkomlig väg, bör en ändring av grunderna för statsbidragets beräkning, innebärande möjlighet för byggare av enskild utfartsväg att erhålla större procentuellt statsbidrag, omedelbart vidtagas.

Tillkomsten av enskilda utfartsvägar innebär att byggandet av allmänna vägar i betydande omfattning kan anstå och i en del fall helt uteslutas. De arbetstillfällen, som skapas vid anläggning av de enskilda utfartsvägarna, äro synnerligen välkomna och ägnade att verksamt minska den i de olika orterna ännu befintliga arbetslösheten.

Slutligen gjordes i detta sammanhang framställning om ökade statsanslag för ändamålet.

Anslaget föreslås i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag till 850,000 kronor att utgå med automobilskattemedel, innebärande en höjning från föregående år av 50,000 kronor.

De enskilda utfartsvägarnas ställning inom vägväsendet och ekonomi kunna emellertid ej ännu anses hava fått sin slutliga gestaltning. Genom beslut den 15 januari 1935 bemyndigade också Kungl. Maj:t chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att inom departementet biträda med verkställande av utredning i fråga om ny lagstiftning beträffande enskilda vägar, om förutsättningarna för bidrag av allmänna medel till det enskilda vägväsendet m. m. (1935 års vägsakkunniga). Vissa omständigheter göra emellertid, att man redan nu torde vara berättigad utgå från att de sakkunnigas uppdrag ej hinner slutföras på ett par års tid ännu. Ändrad lagstiftning på området lärer därför ej kunna föreligga klar för tillämpning på åtskilliga år. Med utgångspunkt härifrån synas starka skäl kunna motivera en åtminstone provisorisk jämkning i riktning, som här nedan skall närmare angivas, av nu gällande bestämmelser om erhållande av statsbidrag till enskilda utfartsvägar.

Lika visst som statsbidrag till byggandet av dylika vägar fyller en synnerligen viktig uppgift, ej minst i det folkfattiga Norrland med dess spridda befolkning, lika litet kunna nuvarande bidragsbestämmelser anses motsvara de krav, man i billighetens namn är berättigad uppställa på dem. Som villkoren nu verka i levande livet, medför ofta en nyanlagd statsunderstödd utfartsväg en i betänklig grad undergrävd ekonomi om ej rent av ruin för den, som i stället avsågs skola erhålla hjälp just genom vägens tillkomst. Skall isoleringen kring avsidens liggande gårdar och nybyggen med deras ofta strävsamma befolkning brytas, får det ej ske genom ytterligare försämrande av deras redan nu i regel ansträngda ekonomi. Därmed främjar man också illa lösningen i dessa trakter av det nu aktuella, allt överskuggande befolkningsproblemet. Ju mera man kan åtgöra för att underlätta tillvaron i avlägset liggande hushåll, desto flera möjligheter beredas till grundande och vidmakthållande i ekonomiskt mera tryggare form av familjer. Desto större blir också den radie från centralare orter, inom vilken nybyggen kunna med utbyte upptagas. Väsentligt liberalare villkor än nu måste tillämpas i fråga om tilldelandet av statsbidrag. I detta sammanhang må uttryckligen framhållas, att vid eventuellt ändrade grunder för erhållande av dylika bidrag enligt här föreslagna principer, samtliga nu påbörjade eller av vederbörande myndighet godkända vägar och ej blott sådana, som efter riksdagens beslut i frågan kunna komma att byggas, förutsättas erhålla del av dessa förbättrade villkor.

Anskaffningen av härför erforderliga medel lärer ej bereda oöverstigliga hinder. Ungefär samma princip som vid tilldelandet av statsbidrag till allmänna vägar synes lämpligen kunna tillämpas i förevarande fall. Utöver de 15 % av kostnaden, vartill landsting o. dyl. lämna medel, bör statsbidrag utgå med minst

50 % av kostnaden. Den enskilde vägbyggaren kommer i varje fall att själv få vidkännas utgifter, som kunna komma att uppgå till 35 % av hela kostnaden. Redan här torde i mångt fall bristningsgränsen för den enskilde vara nådd.

En samtidig höjning av anslaget till enskilda utfartsvägar blir med godtagande av här ovan av mig föreslagna princip erforderlig. Skall en minskning av vägbyggandet undvikas, måste en motsvarande höjning av anslaget göras. Denna synes lägst böra bestämmas så, att till statsbidrag för här ifrågavarande ändamål beviljas 1,500,000 kronor i stället för föreslagna 850,000 kronor.

Ett ytterligare spørsmål, som synes böra tagas under överbägande i samband med bidragsprocentens höjning på sätt ovan föreslagits, är en eventuell erforderlig begränsning av vederbörande länsstyrelsens befogenhet enligt gällande bestämmelser att fatta beslut om maximigränsen för statsbidrag i varje särskilt fall.

Under återopande av det ovan anförda får jag därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta *dels* om ändring i gällande bestämmelser om bidrag till nu påbörjade eller godkända enskilda utfartsvägar på sätt här ovan föreslagits, *dels ock*, vid eventuellt bifall därtill, om höjning av sjätte huvudtitelns anslag för budgetåret 1936/1937 till bidrag till enskilda utfartsvägar från 850,000 kronor till 1,500,000 kronor.

Stockholm den 20 januari 1936.

Eric Hansson.
